

Муніципально-правові проблеми реалізації та захисту прав людини, що належать до ЛГБТ-спільноти

Батанов О. В., Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України

Статтю присвячено дослідженню процесу становлення та реалізації прав осіб, що належать до ЛГБТ-спільноти у контексті місцевого самоврядування та функціонування територіальних громад. Досліджуються проблеми ідентичності як самовизначення, самоідентифікації особи в якості представника певної соціальної групи в контексті прав осіб, що належать до ЛГБТ-спільноти. Обґрунтовується, що сама по собі ідентичність не може бути підставою дискримінації. Акцентується увага на важливості безпосередньої реалізації принципу поваги до ідентичності особи, протидії та запобігання маргіналізації та демонізації меншин.

Зазначається, що акти з прав людини міжнародного значення і законодавства переважної більшості країн світу, в тому числі й України, ґрунтуються на принципах справедливості, рівності та недискримінації. Автор обґрунтовує положення про те, що відсутність діючого механізму захисту прав людини і заборони дискримінації за ознакою сексуальної орієнтації як на національному, так і на муніципальному рівнях, неминуче суперечитиме ідеям правової соціальної держави та громадянського суспільства. У зв'язку з цим робиться висновок, що розробка ефективного муніципального механізму захисту прав людини і заборона дискримінації за ознакою сексуальної орієнтації є нагальними завданнями сьогодення.

Ключові слова: місцеве самоврядування; сексуальна орієнтація; права людини; законодавство; дискримінація; демократизація; міжнародні стандарти прав людини

Municipal legal problems of realization and protection of human rights depending on belonging to the LGBT community

Batanov O. V., V. M. Koretsky Institute of State and Law of the National Academy of Sciences of Ukraine

The article is devoted to the study of the process of formation and realization of the rights of persons belonging to the LGBT community in the context of local self-government and the functioning of territorial communities. In the article is investigated the concept and nature of identity as self-determination, self-identification as a representative of a particular social group in the context of the human rights for LGBT. It is proved that the identity itself cannot be a basis for discrimination. Attention is drawn to the importance of the immediate implementation of the principle of respect for the identity of the person, combating and prevention of marginalization and demonization of minorities.

It is reported that acts on human rights of international importance and legislation of the most countries of the world, including Ukraine, are based on the principles of justice, equality and non-discrimination. The author justifies the position that the lack of effective mechanism of protection of human rights and non-discrimination based on sexual orientation both at national and municipal levels inevitably conflict with the ideas of social legal state and civil society. In this regard, it is concluded that the development of an effective human rights protection municipal mechanism and prohibition of discrimination based on sexual orientation are a significant target to achieve.

Keywords: local self-government; sexual orientation; human rights; legislation; discrimination; democratization; international human rights standards

Муниципально-правовые проблемы реализации и защиты прав человека в зависимости от принадлежности к ЛГБТ-сообществу

Батанов А. В., Институт государства и права им. В. М. Корецкого НАН Украины

Статья посвящена исследованию процесса становления и реализации прав лиц, принадлежащих к ЛГБТ-сообществу в контексте местного самоуправления и функционирования территориальных громад. Исследуются проблемы идентичности как самоопределения, самоидентификации лица в качестве представителя определенной социальной группы в контексте прав лиц, принадлежащих к ЛГБТ-сообществу. Обосновывается, что сама по себе идентичность не может быть основанием дискриминации. Акцентируется внимание на важности непосредственной реализации принципа уважения к идентично-

сти лица, противодействия и предотвращения маргинализации и демонизации меньшинств.

Отмечается, что акты по правам человека международного значения и законодательства подавляющего большинства стран мира, в том числе и Украины, основанные на принципах справедливости, равенства и недискриминации. Автор обосновывает положение о том, что отсутствие действующего механизма защиты прав человека и запрета дискриминации по признаку сексуальной ориентации как на национальном, так и на муниципальном уровнях неизбежно будет противоречить идеям правового социального государства и гражданского общества. В связи с этим делается вывод, что разработка эффективного муниципального механизма защиты прав человека и запрет дискриминации по признаку сексуальной ориентации являются неотложными задачами современности.

Ключевые слова: местное самоуправление; сексуальная ориентация; права человека; законодательство; дискриминация; демократизация; международные стандарты прав человека

Однією з найскладніших у теорії та практиці конституційного права є проблема прав меншин. Втім, було б помилкою розглядати питання меншин визначально як проблему, що неодмінно загрожує конфліктами та нестабільністю. Навпаки, повноправна і повноцінна участь меншин у житті суспільства є важливою умовою розвитку будь-якої країни, а також важливим фактором в міжнародному співробітництві. Питання меншин – масштабна та складна галузь теоретичних дискусій та практичної політики. Більш того, вона не може бути відокремлена від інших тематичних галузей, таких як громадянська інтеграція, мультикультуралізм, подолання та ліквідація дискримінації, розвиток міжкультурного діалогу та толерантності. Необхідність у розумінні та повазі культурної, етнічної та мовної неоднорідності населення виникає та усвідомлюється практично у будь-якій країні, а вміння знаходити та проводити в життя стратегії, які гарантують співіснування людей різного походження, кольору шкіри, мови або релігії, є об'єктивною вимогою, яку сучасне життя пред'являє будь-якому суспільству [3, с. 6].

У цьому контексті однією з найбільш складних, суперечливих та таких, що вкрай неоднозначно сприймаються та вирішуються у сучасному світі, є проблема прав сексуальних меншин або прав людей за належністю до ЛГБТ-спільноти, тобто за ознакою сексуальної орієнтації та сексуальної ідентичності. Причин тому багато [10]. Протягом століть, з моменту деформації античної цивілізації та популяризації християнства, гомосексуали піддавалися перманентній дискримінації (інквізиція, кримінальні переслідування «содомітів» тощо) з боку офіційних інституцій, детермінованих конформізмом більшості.

Особливо загострилася проблематика щодо реалізації прав людини стосовно ЛГБТ-спільноти в останнє століття. Попри те, що майже усе ХХ ст. пройшло під прапором боротьби сексуальних меншин за свої права, сьогодні залишається чимало проблем у даній сфері. Так, як зазначається у Вступі до Джек'якартських принципів [4, с. 6], «порушення прав осіб за ознакою їх дійсної

або уявної сексуальної орієнтації чи гендерної ідентичності є загальносвітовою або укоріненою практикою, яка викликає серйозну занепокоєність. Такі порушення включають позасудові розправи, катування та недозволене поведіння, сексуальні посягання та зґвалтування, втручання у приватне життя, свавільне затримання, позбавлення можливості отримання роботи та освіти, а також серйозну дискримінацію у користуванні іншими правами і свободами. Ці порушення нерідко ускладнюються іншими формами насилля, ненависті, дискримінації та відторгнення, в тому числі за ознакою раси, віку, релігії, інвалідності, економічного або соціального положення чи іншої обставини. У багатьох державах та суспільствах норми у галузі гендерної ідентичності і сексуальної орієнтації нав'язуються людям за допомогою звичаїв, законів та насилля і здійснюються спроби контролювати міжособистісні відносини та самоідентифікацію. Поліцейське ставлення до сексуальності залишається одним із головних факторів насилля, що продовжується за гендерною ознакою, та гендерної нерівності, що зберігається».

Досить часто проти лесбійок, геїв, бісексуалів і транссексуалів різного віку у різних країнах грубо порушують фундаментальні права людини через глибоко вкорінені гомофобні та трансфобні настрої, що поєднуються із відсутністю достатнього правового захисту проти дискримінації за ознакою сексуальної орієнтації та статевої приналежності. Ці люди відчувають дискримінацію на ринку праці, у школах та лікарнях, жорстокому поведінні, а іноді і повному відреченні своїх близьких. Вони піддаються фізичним атакам – побиттю, зґвалтуванням, катуванню та вбивствам. У багатьох країнах кримінальне законодавство забороняє одностатеві шлюби шляхом арешту, судового переслідування, ув'язнення, а у деяких країнах діє смертна кара.

Занепокоєння цими та іншими спорідненими порушеннями прав людини були неодноразово виражені механізмом ООН з прав людини ще на початку 90-х років ХХ ст. Ці механізми передбачали договірні органи, створені для контролю за дотриманням державою міжнародних договорів з

прав людини, а також спеціальних доповідачів та інших незалежних експертів, призначених Радою ООН з прав людини для розслідування та доповіді про нагальні потреби у галузі захисту прав людини [7].

Не є виключенням у контексті відповідних проблем правореалізації та правозахисту і сучасна Україна. Як свідчать соціологічні дослідження, в Україні існує високий рівень дискримінаційного фону. Випадкам дискримінації можуть піддаватися не лише представники ЛГБТ-спільноти, а й усе інше населення. Українське суспільство демонструє вкрай високий рівень гомофобії щодо представників ЛГБТ-спільноти – у переважній більшості громадян залишається упереджене стереотипне сприйняття сексуальних меншин. Негативне ставлення населення зумовлене стереотипним мисленням, що гомосексуальність – протиприродне явище, браком поінформованості, релігійною пропагандою [5].

Так, наприклад, правозахисний ЛГБТ Центр «Наш світ» лише у 2017 р. задокументував 226 випадків порушення прав ЛГБТ в Україні на ґрунті гомофобії та трансфобії. Про це йдеться у звіті організації «На піднесенні. Становище ЛГБТ в Україні у 2017 році». Згідно зі звітом, у 20 кейсах йшлося про події, що відбулися у 2016 році, решта – 206 випадків – трапилися у 2017. Найчастішими проявами порушення прав ЛГБТ ставали образи, приниження людської гідності та погрози, фізичне насильство, гомофобія і трансфобія в сім'ї, розголошення конфіденційної інформації, вимагання та шантаж, а також грабїж, перешкоджання мирним акціям тощо. Експерти організації зауважують, що кількість зафіксованих у 2017 році порушень суттєво перевищує показники за попередні роки.

Експерти підкреслюють, що з 226 випадків 99 можна охарактеризувати як злочини на ґрунті ненависті, які мали б ефективно розслідуватися представниками правоохоронних органів. Втім, і самі правоохоронці нерідко порушують права ЛГБТ – таких зафіксовано 26 інцидентів. Згідно зі звітом, основним порушенням з боку поліції залишається неналежне реагування на звернення за захистом з боку ЛГБТ. Тобто самі поліцейські відмовляються приймати заяви про правопорушення або вносити в них суттєво важливі свідчення потерпілих про гомофонний / трансфобний мотив порушників. Слідчі так само намагаються звести розслідування злочинів на ґрунті ненависті до зручного для них хуліганства або нанесення тілесних ушкоджень. А також затягують розслідування, оскільки нібито неможливо встановити особи правопорушників [1].

Показовим у аспекті порушень прав осіб, що належать до ЛГБТ-спільноти, є й 2018 рік. Так, 30 березня 2018 року представники партії «Національний корпус» у Полтаві зірвали тренінг

організації TERGO для психологів, присвячений особливостям роботи з представниками ЛГБТ-спільноти. Націоналісти увірвалися до приміщення, де проходив захід, порвали матеріали організаторів, забирали телефони в учасників семінару. Тренінг «Особливості роботи психолога з представниками ЛГБТ-спільноти» був запланований з метою діалогу про проблеми толерантності й інклюзії. У свою чергу представники керівництва «Національного корпусу» повідомили, що ініціатором акції була полтавська організація, а причиною зриву заходу те, що полтавська організація сприйняла тренінг як пропаганду гомосексуалізму [6].

Слід констатувати, що у цілому вітчизняний досвід конституційно-правової регламентації прав людини, практика конституційної правореалізації та конституційного правокористування у цій сфері, а також доктринального супроводу цього процесу свідчать, що ЛГБТ-спільнота в Україні займає маргінальне положення не тільки у політичній та соціально-культурній сфері, але і в сучасному академічному дискурсі [2].

На наш погляд, як у концептуальному аспекті, так і, насамперед, в контексті правозахисної практики слід враховувати, що права людини за ознаками сексуальної ідентичності переважно порушуються саме на локальному рівні, адже життєвим простором існування цієї категорії людей є, насамперед, територіальна громада. Тому питання прав ЛГБТ-спільноти об'єктивно може розглядатися не лише у конституційно-правовому та політичному вимірах, а і в аспекті формування та реалізації муніципальних прав людини. Так, наприклад, у Рекомендації Конгресу місцевих і регіональних влад Європи 280 (2010) про роль місцевих і регіональних органів влади в дотриманні прав людини від 19 жовтня 2011 року [8] зазначається, що демократія і права людини є взаємозалежними, причому демократія, в тому числі на місцевому та регіональному рівні, не може існувати без безумовного дотримання прав людини.

Свідченням тому також є позиція Конгресу місцевих і регіональних влад Ради Європи (КМРВРС), який звернув увагу на необхідність подолання проблеми дискримінації сексуальних меншин. Відповідно до позиції даної установи, гомофобні інциденти у ряді держав-членів свідчать не тільки про систематичні порушення основних прав ЛГБТ, а й показують, що в багатьох випадках органи влади, на які покладено позитивний обов'язок захисту громадян від дискримінації, фактично заохочують несправедливість та сприяють неправомірному обмеженню прав. Задля запобігання та протидії дискримінації у державах-членах Ради Європи 2007 р. КМРВРС було прийнято Рекомендацію 211 (2007) «Про свободу зборів і висловлювання думок для лесбійок, геїв,

бісексуалів і трансгендерних осіб» [11]. Враховуючи, що свобода вираження думки і свобода зборів є ядром демократичного суспільства, і що роль влади у захисті цих прав є фундаментальною, КМРВРС запропонував модель імплементації цих прав на місцевому рівні держав-членів без дискримінації за ознакою сексуальної орієнтації та гендерної ідентичності. Як зазначається у даних Рекомендаціях, право висловлювати думку та виражати свою ідентичність з іншими людьми є невід'ємною частиною толерантності – принципу захисту різноманітності суспільства шляхом вільного обміну ідеями, які можуть привести до збагачення на рівні індивіда та суспільства. Ці свободи, природно, несуть із собою певні обов'язки і відповідальність, а тому як держава, так і регіональні або місцеві органи можуть встановлювати обмеження тільки там, де вони передбачені законом.

Беручи до уваги, що свобода слова і зібрань лежить в основі демократичного суспільства, а також те, що роль місцевої влади в підтримці цих прав має основоположне значення, КМРВРС здійснив огляд реалізації цих прав на місцевому рівні по всій Європі та рекомендував країнам-членам Ради Європи забезпечити, щоб вони публічно виступали проти дискримінації за ознакою належності до сексуальних меншин; здійснювали заходи щодо боротьби з пропагандою ненависті на даному ґрунті, з усією строгістю розслідували усі випадки насильства або розпалювання ненависті щодо ЛГБТ, визначали, чи є ці дії дискримінацією або гомофобією, можливо, зіграли певну роль у вчиненні злочину, забезпечували судове переслідування винних; у разі необхідності здійснювали позитивні заходи відповідно до вимог Європейського суду з прав людини; щоб гарантувати реалізацію свободи зібрань і висловлювання як на державному, так і місцевому та регіональному рівнях; забезпечували можливості ЛГБТ-груп проводити консультації при реформуванні будь-якого з вищевказаних заходів з точки зору взаємної вигоди всіх зацікавлених сторін і розвивали дух співпраці, а не конфронтації.

КМРВРС також звернув увагу на те, щоб усі місцеві влади були в курсі всіх нових законодавчих норм і відповідного прецедентного права, що стосується свободи зібрань та висловлення думок і антидискримінаційних заходів. На думку Конгресу, надання фінансової або іншої підтримки з боку місцевої влади організаторам заходів ЛГБТ-спільноти має бути забезпечене в рівній мірі щодо всіх подібних груп, при цьому не повинно бути ніяких законодавчих заборон місцевим органам влади, які надають допомогу або рекламують події ЛГБТ-спільноти тощо.

Отже, інтерпретація прав людини стосовно сексуальної орієнтації у сучасному світі є вкрай неоднозначною і залежить не лише від конкретної

політичної, соціально-економічної та культурної ситуації в конкретній державі, а й стану розвитку муніципальної демократії та суспільно-політичної і духовно-культурної зрілості територіальних громад.

Прикладом порушення в Україні прав людини за ознаками сексуальної ідентичності у муніципальному вимірі їх реалізації є звернення Громадянської організації «Громадянський рух «Всі разом!» до місцевих рад всіх рівнів із пропозицією ухвалити рішення і звернутися до керівних органів держави для захисту інституту сім'ї та підтримки сімейних цінностей. В організації констатують, що за останні роки в Україні зроблено найбільше за роки незалежності для викривлення моральних і етичних норм, знищення інституту сім'ї та батьківства, нехтування національною ідентичністю, а саме: «чинні закони розширюються поняттями «сексуальна орієнтація» та «гендерна ідентичність»; планується розширення можливостей для осіб, які мають одностатеві сексуальні стосунки; вже розроблено законопроект про так звані цивільні партнерства, який покликаний стати останнім кроком перед легалізацією одностатевих «шлюбів» тощо; здійснюються наміри переписати пряму норму Конституції, яка нині визначає шлюб як союз чоловіка і жінки» [9]. Відповідні рішення протягом останніх двох років прийняли депутати Запорізької обласної ради, Рівненської міської ради, Острозької міської ради, Галицької міської ради, Червоноградської міської ради та низки органів місцевого самоврядування інших територіальних громад.

На наш погляд, такі рішення значною мірою виходять за межі повноважень місцевого самоврядування, суперечать конституційним цінностям та принципам. Адже, згідно ст. 19 Конституції України, органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України. Згідно ст. 3 Конституції України, права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Ми вважаємо, що рівною мірою усі права людини визначають зміст та спрямованість діяльності усіх суб'єктів місцевого самоврядування. Згідно ст. 22 Конституції України, права і свободи людини і громадянина, закріплені цією Конституцією, не є вичерпними. Згідно ст. 24 Конституції, не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками.

Сукупність цих та інших конституційних норм та принципів вказує, що органи та посадові особи місцевого самоврядування у своїй діяльності,

у тому числі шляхом прийняття рішень або звернень, не повинні посягати на фундаментальні свободи та основи демократії, у тому числі прикриваючись іншими конституційними цінностями та мотивуючи їх шляхом посилання на інші конституційні норми. Значною мірою такого роду девіантні з точки зору конституційної доктрини та практики нетолерантні акції та дискримінаційні дії місцевих влад є ілюстрацією штучного «втягування» місцевого самоврядування та територіальних громад у вирішення «немісцевих» за своєю природою та значенням справ, які здебільшого роз'єднують суспільство та територіальні громади.

Враховуючи серйозні виклики та загрози, які виникають як у сфері реалізації та захисту прав людини в цілому, так і в процесі становлення дієздатних територіальних громад і муніципальної демократії, у тому числі й у порушеній у даній статті сфері, наукова громадськість має висловлювати свою виважену позицію щодо актуальних проблем муніципально-правового забезпечення прав людини щодо ЛГБТ-спільноти.

Якщо в цілому проблема ЛГБТ-спільноти у міжнародному та національному конституційному праві вже розглядається в аспекті толерантності й недискримінації та не викликає будь-яких сумнівів як з точки зору своєї практичної актуальності, так і науково-пізнавального значення, то муніципально-правові аспекти реалізації прав людини щодо ЛГБТ-спільноти залишаються за межами серйозної наукової дискусії. Наведені вище методологічні та прикладні проблеми муніципально-правового забезпечення прав людини за ознакою сексуальної орієнтації та сексуальної ідентичності, нажаль, ще не стали предметом пильної уваги вітчизняних учених-муніципалістів.

Ми вважаємо, що муніципальна політика та діяльність усіх органів та посадових осіб місцевого самоврядування має базуватися на принципах, згідно яких жоден мешканець або гість міста, селища чи села не повинен зазнавати дискримінації за ознаками етнічної приналежності, місця народ-

ження, віку, статі, гендерної ідентичності, культурної ідентичності, громадянського стану, мови, релігії, ідеології, політичної приналежності, правового стану, соціально-економічного стану, міграційного статусу, сексуальної орієнтації, стану здоров'я, ВІЛ-інфікованості, інвалідності, фізичної відмінності або будь-якої іншої відмінної особливості особистої чи колективної, тимчасової чи постійної, яка може спрямовуватись або призвести до обмеження або анулювання визнання, використання чи здійснення прав.

На нашу думку, кожен мешканець-член територіальної громади, особливо той, хто зазнав або хто є уразливими до дискримінації, має право на консультації й участь в розробці та реалізації антидискримінаційних актів місцевої влади та муніципальної політики щодо здійснення права на рівність. При цьому, муніципальна влада у рамках, визначених Конституцією та законами України, має гарантувати діяльність асоціацій, організацій або інших юридичних осіб, які мають законний інтерес щодо реалізації права на недискримінацію, займатися безпосередньо, від імені або на підтримку тих, хто зазнав або хто є уразливими до дискримінації, в будь-якому судовому та адміністративному порядку.

Також, з метою забезпечення реалізації права на рівність та недискримінацію, місцева влада зобов'язана збирати та надавати гласності інформацію щодо виявлення нерівності, дискримінаційних практик і моделей неблагополуччя, здійснювати заходи щодо заохочення толерантності. Має бути заборонено використовувати таку інформацію у спосіб, що порушує права людини.

У своїй діяльності органи та посадові особи місцевого самоврядування мають забезпечувати підвищення обізнаності громадськості щодо толерантності та недискримінації, гарантувати здійснення просвіти з питань рівності. Муніципальна політика та програми у сфері науки та освіти мають сприяти взаєморозумінню, злагоді, зміцненню солідарності та толерантності у відносинах між людьми тощо.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

1. В Україні минулого року правозахисники зафіксували 226 порушень на ґрунті гомофобії та трансфобії // Центр інформації про права людини. – Режим доступу: https://humanrights.org.ua/material/minulorich_pravozahisniki_zafiksuvali_ponad_200_vipadkiv_porushen_prav_lgbt_v_ukrajini
2. Вместо науки – пропаганда: ЛГБТ-активистка захитилась в інституте Корецького. – Режим доступу: <http://www.bible.com.ua/news/r/101136>
3. Вопросы меньшинств в Республике Беларусь, Европе и мире / сост., авт. предисл. А. Осипов, А. Василевич // Европейский центр по вопросам меньшинств. Минск: Медисонт, 2012. – 200 с.
4. Джокьякартские принципы // Принципы применения международно-правовых норм о правах человека в отношении сексуальной ориентации и гендерной идентичности. Приняты группой профильных экспертов в Джокьякарте, Индонезия 6-9 ноября 2006 года. – 2007. – 37 с.

5. Звіт за результатами дослідження: «Опитування громадської думки для визначення суспільного сприйняття ЛГБТ та шляхів його поліпшення» // Центр соціальних експертиз Інституту соціології НАН України. Виконаний на замовлення Всеукраїнської громадської організації «Гей-Альянс Україна». – Київ, 2013. – 50 с.
6. «Нацкорпус» зірвав у Полтаві тренінг про роботу з ЛГБТ. – Режим доступу: <https://www.pravda.com.ua/news/2018/03/31/7176395/>
7. ООН закликає протидіяти дискримінації за ознакою сексуальної орієнтації та статевої приналежності // Організація Об'єднаних Націй в Україні. – Режим доступу: <http://www.un.org.ua/ua/information-centre/news/1626>
8. Рекомендація Конгресу місцевих і регіональних Влад Європи 280 (2010) про роль місцевих і регіональних органів влади в дотриманні прав людини (переглянута) від 19 жовтня 2011 року / заг. ред. В. Б. Гройсмана // Досвід децентралізації у країнах Європи: зб. док. – Київ: Ін-т зак-ва Верховної Ради України, 2015. – С. 200-202.
9. Рух «Всі разом!» направив звернення до місцевих рад всіх рівнів із метою захисту і підтримки сімейних цінностей в Україні. – Режим доступу: <http://vsirazom.ua/vchinki/oficijne-povidomlennya-pro-napravlennya-zvernennya-do-miscevix-rad-vsix-rivniv-iz-metoyu-zaxistu-i-pidtrimki-simejnih-cinnostej-v-ukra%D1%97ni>
10. Товпеко Я. К. Реалізація конституційно-правових норм про права людини щодо сексуальних меншин: порівняльно-правове дослідження: дис. ... кандидата юрид. наук: 12.00.02 / Я. К. Товпеко. – Київ, 2017. – 259 с.
11. Recommendation 211. Freedom of assembly and expression for lesbians, gays, bisexuals and transgendered persons // The Congress of Local and Regional Authorities. – 2007. – Retrieved from: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1099699&Site=Congress>

REFERENCES

1. V Ukraini mynuloho roku pravozakhysnyky zafiksuvaly 226 porushen na grunti homofobii ta transfobii [In Ukraine, last year, human rights activists recorded 226 violations on the grounds of homophobia and transphobia]. Center for Human Rights Information. Retrieved from: https://humanrights.org.ua/material/minulorich_pravozahisniki_zafiksuvali_ponad_200_vipadkiv_porushen_prav_lgbt_v_ukrajini [in Ukrainian].
2. Vmesto nauky – propahanda: LHBТ-aktyvystka zashchytylas v ynstyute Koretskoho [Instead of science – propaganda: LGBT activist defended herself at the Koretsky Institute]. Retrieved from: <http://www.bible.com.ua/news/r/101136> [in Russian].
3. Osypov, A., & Vasylevych, A. (2012). Voprosy men'shinstv v Respublike Belarus', Evrope i mire. European Center for Minority Issues. Mynsk: Medysont [in Russian].
4. Dzhok'jakartskie principy [The Yogyakarta Principles]. (2007). Principy primeneniya mezhdunarodno-pravovykh norm o pravah cheloveka v otnoshenii seksual'noj orientatsii i gendernoj identichnosti. Prinjaty gruppoj profil'nykh jekspertov v Dzhok'jakarte, Indonezija 6-9 nojabrja 2006 goda [Principles of application of international legal norms on human rights in relation to sexual orientation and gender identity. Adopted by a group of specialized experts in Yogyakarta, Indonesia, November 6-9, 2006.] [in Russian].
5. Zvit za rezultatamy doslidzhennia: «Opytuvannia hromadskoi dumky dlia vyznachennia suspilnoho spryiniattia LHBТ ta shliakhiv yoho polipshennia» [Report on the results of the study: «Polling public opinion to determine the social perception of LGBT and ways to improve it»]. (2013). Center for Social Expertise of the Institute of Sociology of the National Academy of Sciences of Ukraine. Performed on request of All-Ukrainian public organization «Gay-Alliance Ukraine». Kyiv [in Ukrainian].
6. «Natskorpys» zirvav u Poltavi treninh pro robotu z LHBТ [«National corps» broke a training in Poltava about working with LGBT]. Retrieved from: <https://www.pravda.com.ua/news/2018/03/31/7176395/> [in Ukrainian].
7. ООН zaklykaie protydiaty dyskryminatsii za oznakoiu seksualnoi oriientatsii ta statevoi prynalezhnosti [The United Nations calls for action to combat discrimination based on sexual orientation and gender identity]. United Nations in Ukraine. Retrieved from: <http://www.un.org.ua/ua/information-centre/news/1626> [in Ukrainian].
8. Hroisman, V.B. (Eds.) (2015). Rekomendatsiia Konhresu mistsevykh i rehionalnykh Vlad Yevropy 280 (2010) pro rol mistsevykh i rehionalnykh orhaniv vlady v dotrymanni prav liudyny (perehlianuta) vid 19 zhovtnia 2011 roku [Recommendation of the Congress of Local and Regional Authorities of Europe 280 (2010) on the role of local and regional authorities in the observance of human rights (revised), dated October 19, 2011]. Experience of decentralization in European countries. Kyiv: In-t zak-va Verkhovnoi Rady Ukrainy [in Ukrainian].
9. Rukh «Vsi razom!» napravyyv zvernennia do mistsevykh rad vsikh rivniv iz metoiu zakhystu i pidtrymky simeinykh tsinnostei v Ukraini [The Movement «Together!» Sent an appeal to local councils of all levels to protect and support family values in Ukraine]. Retrieved from: <http://vsirazom.ua/vchinki/oficijne-povidomlennya-pro-napravlennya-zvernennya-do-miscevix-rad-vsix-rivniv-iz-metoyu-zaxistu-i-pidtrimki-simejnih-cinnostej-v-ukra%D1%97ni> [in Ukrainian].

10. Товпеко, Ya.K. (2017). Realizatsiia konstytutsiino-pravovykh norm pro prava liudyny shchodo seksualnykh menshyn: porivnialno-pravove doslidzhennia [Implementation of constitutional and legal norms on human rights in relation to sexual minorities: comparative legal study]. Candidate's thesis. Kyiv [in Ukrainian].
11. Recommendation 211. Freedom of assembly and expression for lesbians, gays, bisexuals and transgendered persons. (2007). The Congress of Local and Regional Authorities. Retrieved from: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1099699&Site=Congress>

Батанов Олександр Васильович

Доктор юридичних наук, професор
Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України
01601, м. Київ, вул.Трьохсвятительська, 4

Batanov Oleksandr V.

Full Prof., Dr.
V. M. Koretsky Institute of State and Law of the National Academy of Sciences of Ukraine
4, Trokhsviatytelska Str., Kyiv, 01601, Ukraine.

Email: idpnanu@gmail.com

Цитування: Батанов О. В. Муніципально-правові проблеми реалізації та захисту прав людини, що належать до ЛГБТ-спільноти / О. В. КБатанов // Аспекти публічного управління. – 2018. – Т. 6. – № 3. – С. 18-24.

Citation: Batanov, O.V. (2018). Munitsypalno-pravovi problemy realizatsii ta zakhystu prav liudyny, shcho nalezhat do LHBT-spilnoty [Municipal legal problems of realization and protection of human rights depending on belonging to the LGBT community]. *Public administration aspects*, 6 (3), 18-24.

Стаття надійшла / Article arrived: 04.03.2018

Схвалено до друку / Accepted: 10.03.2018